

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Ο Κινέζος Λιου Τζιακούν είναι ο νικητής του βραβείου Pritzker 2025
ΣΕΛΙΔΑ 42

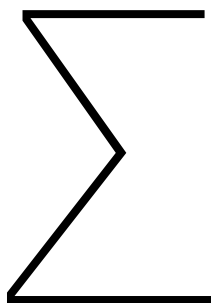
ΓΡΑΜΜΑ

Ο σκηνοθέτης Νίκος Διαμαντής γράφει στον παλαιότερο εαυτό του, πίσω στο 1984
ΣΕΛΙΔΑ 43

Μια νέα έκδοση φωτίζει άγνωστους μύθους και ευρήματα από τον τόπο που γέννησε τους Ολυμπιακούς Αγώνες

Η ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ

ΤΗΣ ΜΑΙΡΗΣ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ

Στη γη της βρισκόταν η αρχαιότερη παράσταση του Ηρακλή – ένα επιχρυσωμένο ξόανο που τον απεικονίζει στην πάλη του με τον ποταμό Αχελώο. Ενας βωμός αφιερωμένος στον Δία ύψους 6-7 μ. σχηματισμένος από την τέφρα των ζώων που θυσιάζονταν στον πατέρα θεών και ανθρώπων για τρεις αιώνες και ο οποίος έκρυβε στα σωθικά του περί τα 4.000 μικρά πηλίνα και χάλκινα ειδώλια ανδρών και ζώων. Από το χώμα της αναδύθηκε μια πήλινη πινακίδα στην επιφάνεια της οποίας είναι χαραγμένο ένα από παλαιότερα σωζόμενα απόσπασμα της Οδύσσειας από τον ελληνικό χώρο. Κι εκεί «ξαπόστασε» και μια Γρύπαινα – εκείνο το δαιμονικό ον με σώμα λιονταριού, κεφάλι και φτερά αετού – που σε μια μοναδική στιγμή για την αρχαία τέχνη, εμφανίζεται να θηλάζει το μωρό της.

Ευρήματα μοναδικά που το καθένα του κρύβει και μια ξεχωριστή ιστορία. Πολύτιμα, αλλά όχι τα πλέον χαρακτηριστικά κι αναγνωρίσιμα του τόπου που βρέθηκαν. Απόδειξη πως ο τόπος αυτός, εκ των σπουδαιότερων αρχαιολογικών χώρων παγκοσμίως, συνδεδεμένος με τους Ολυμπιακούς Αγώνες, είναι συνάμα και ανεξάντλητος σε μύθους και ευρήματα. Κι αυτή ακριβώς την πτυχή του αναδεικνύει η ολοκαίνουργια έκδοση «Ολυμπία, ο χώρος, τα μυστήρια και οι Ολυμπιακοί Αγώνες» που υπογράφουν η διευθύντρια της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ηλείας Ερωφίλη - Ιρίδ Κόλλια και η επιμελήτρια της ίδιας Εφορείας, Ρούλα Λεβεντούρη και κυκλοφορεί με τη φροντίδα των εκδόσεων Καπόν.

Ο εύχρηστος ως προς το μέγεθος, πλούσια εικονογραφημένος και καλογραμμένος οδηγός δεν εστιάζει μόνο στα αριστουργήματα που έχουν συνδεθεί άρρηκτα με την εικόνα της Ολυμπίας – όπως ο εμβληματικός Ερμής του Πραξιτέλη, η αέρινη Νίκη του Παιωνίου ή ο μεγαλύτερος ναός της Πελοποννήσου, εκείνος του Διός στο κέντρο της Αλτς.

Το μοναδικό κυκλικό κτίριο

Μας καθοδηγεί να προσέξουμε το μοναδικό κυκλικό κτίριο στην Ολυμπία, το Φιλιππείο, η ίδρυση του

οποίου αποσκοπούσε στην προβολή της ισχύος της Μακεδονικής Δυναστείας. Το μεγαλύτερο οικοδόμημα στην Ολυμπία (75x 81 μ.) και πρώτο πολυτελή ξενώνα για τη φιλοξενία επισήμων και αξιωματούχων κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων, το Λεωνίδαίο. Και το αρχαιότερο μνημείο της Αλτς (2500 π.Χ.) τον τύμβο με διάμετρο 27 μ., αφιερωμένο στη λατρεία κάποιας άγνωστης θεότητας, τον οποίο διαδέχθηκε το ιερό του Πέλοπα. Μας διαβάζει τη χάλκινη επιγραφή από τη Λέσχη των Αθλητών, με το όνομα του τελευταίου γνωστού Ολυμπιονίκη, του Αθηναίου Ζώπυρου που κέρδισε στο παγκράτιο νέων το 385 μ.Χ. Μας ξεναγεί στον ναό της Ηρας που είχε σε μεταγενέστερους χρόνους μετατραπεί σε ένα είδος μουσείου, όπου είχαν συγκεντρωθεί τα πολυτιμότερα έργα του Ιερού. Και μαζί με τη χρυσελεφάντινη τράπεζα του Κολώνα – στην οποία εναπόθεταν τα στεφάνια των Ολυμπιονικών – και τον δίσκο του Ιφίτου όπου ήταν γραμμένο βουστροφρόντον το κείμενο της Ιερής Εκχειρίας, ο Πausanias είδε και τον μαρμαρίνο Ερμή με τον Διόνυσο παιδί.

Μας επισημαίνει να προσέξουμε τον μελανόμορφο σκύφο που δώρισε στον Σπύρο Λούη ο Ιωάννης Λάμπρου μετά τη νίκη του στον Μαραθώνιο Δρόμο κατά τους πρώτους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας, το 1896, προϊόν πρόσφατου επαναπατρισμού από τη Γερμανία. Και ενώ μας εκθέτει ασπίδες, κράνη και θώρακες, που είχαν αφιερωθεί στον κατεχόμενη πόλεμο θεό Δία, μαθαίνουμε επί τη ευκαιρία ότι η κυκλική ασπίδα είναι επινόηση των Αργείων από τον 7ο αι. π.Χ. Μας αποκαλύπτει ότι ένα από τα πρωιμότερα έργα μνημειακής αρχαιοελληνικής πλαστικής – που χρονολογείται στα μέσα του 7ου αι. π.Χ. – δεν είναι κάποιο διάσημο άγαλμα αλλά ένα λιοντάρι από ασβεστόλιθο, που πιθανόν χρησίμευε ως υδροροή κρήνης. Και φωτίζει ένα σπάνιο εύρημα του 5ου αι. π.Χ., έναν χάλκινο πολιορκητικό κριό, έργο σικελικού εργαστηρίου, με φθαρμένες τις άκρες των δοντιών του, που φανερώνουν ότι είχε χρησιμοποιηθεί σε μάχες και ίσως να αφιερώθηκε στο Ιερό ύστερα από κάποια πετυχημένη πολιορκία.

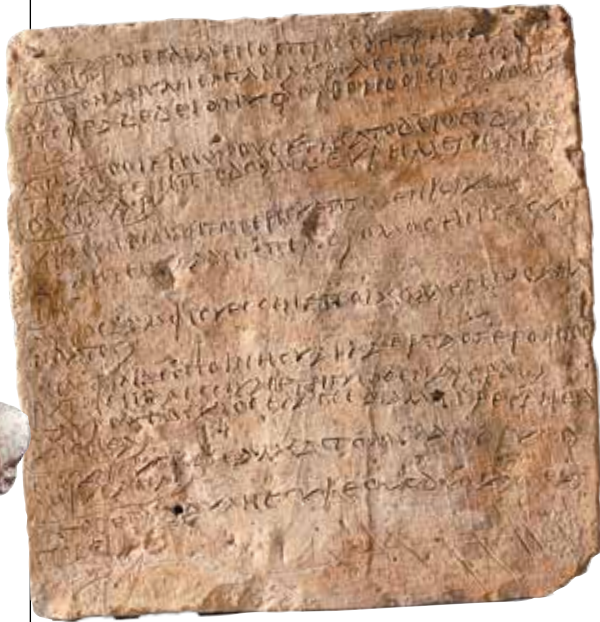
Κι αν στη γη της Ολυμπίας οι μύθοι διαγκωνίζονται διεκδικώντας την κυρίαρχη θέση στη συνείδηση του κοινού – ποιος ίδρυσε τους Αγώνες, ο Δίας για να γιορτάσει τη νίκη του επί του Κρόνου για την κυριαρχία του κόσμου, ο Ιδαίος Ηρακλής που ήρθε από την Κρήτη να προστατεύσει τον Δία από τον Κρόνο, ο Θηβαίος Ηρακλής που ήταν και ο πρώτος Ολυμπιονίκης ή ο Πέλοπας (ο ήρωας που έδωσε το όνομά του στην Πελοπόννησο)

▶ Χάλκινο περίγυρο σφυρήλατο έλασμα μνημειακών διαστάσεων. Παριστάνεται Γρύπαινα που θηλάζει το μικρό της (630–620 π.Χ.)

▶ Πήλινος ακέφαλος κορμός γυμνού πολεμιστή με περικνημίδες (αρχές 5ου αι. π.Χ.)

▶ Πλήννη επιγραφή με εγχάρακτους τους πρώτους 13 στίχους της ραψωδίας Ξ της «Οδύσσειας» (τέλη 2ου - αρχές 3ου αι. μ.Χ.)

▶ Η οinoχόη του Φειδία με την εγχάρακτη επιγραφή στη βάση της ΦΕΙΔΙΟ ΕΙΜΙ (β' μισό 5ου αι. π.Χ.)

Info

Ερωφίλη - Ιρίδ Κόλλια, Ρούλα Λεβεντούρη, «Ολυμπία, ο χώρος, τα μυστήρια και οι Ολυμπιακοί Αγώνες», εκδόσεις Καπόν, σελ. 152 τιμή 19 ευρώ

για να καθαρθεί από τον φόνο του πεθερού του Οινόμαου; – άλλο τόσο παρούσες είναι και οι προσωπικότητες που άφησαν ισχυρό το αποτύπωμά τους στην Ιστορία.

Το εργαστήριο του Φειδία

Και είναι στις προθήκες του αρχαιολογικού μουσείου του χώρου που μπορεί ο επισκέπτης να «αγγίξει» την Ιστορία: είτε παρατηρώντας το χάλκινο κορινθιακού τύπου κιονόκρανο που ανέθεσε ο αθηναίος στρατηγός Μιλτιάδης στο ιερό του Διός – όπως μαρτυρά η εγχάρακτη επιγραφή – μετά τη μάχη του Μαραθώνα το 490 π.Χ. Είτε επισκεπτόμενος στον χώρο (και τα κινητά ευρήματα στο μουσείο) το εργαστήριο που ο σπουδαίος γλύπτης της αρχαιότητας, Φειδίας, φιλοτέχνησε το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Διός, ένα από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου, το οποίο έχαιρε τέτοιου θαυμασμού ώστε θεωρούνταν δυστύχημα να πεθάνει κάποιος χωρίς να το έχει αντικρίσει. Θαύσματα ελεφαντοστού, χαλκού και γυαλιού, εργαλεία και μήτρες, είναι μερικά μόνο από τα ευρήματα των εργαστηρίων που είχε τις ίδιες περίπου διαστάσεις με τον σκρό του ναού του Διός, ενώ το κύπελλο του γλύπτη – μια μελαμβροχή οinoχόη στη βάση της οποίας είναι χαραγμένη η φράση «Ανίκη στον Φειδία» – κατέχει εξέχουσα θέση.